

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 11 mars 1897, kl. 5 e. m.

Utlåtande öfver väckt motion i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 139, anför herr *F. Andersson* i Helgesta:

Genom det i Kongl. Maj:ts till innevarande års Riksdag aflåtna proposition, n:o 6, innefattade förslag till lag angående bevisning inför rätta afsåges en öfvergång från de gamla legala bevisreglerna till en fri bevispröfning, så att domstolarne, i händelse af förslaget bifallande, komme att grunda sina domslut ej derpå, att det i lag föreskrifna måttet för bevisningen uppfyllts, utan på sin under rättegången vunna öfvertygelse i saken.

En sådan ändring syntes motionären innebära en beaktansvärd fara för rättskipningen. Ty visserligen kunde det vara sant, att det för domaren måste vara en svår belägenhet att någon gång måhända nödgas döma gent emot sin öfvertygelse, på grund af den föreliggande bevisningen, men å andra sidan torde detta vara ett så sällsynt förhållande, att det ej rättfärdigade införandet af en lag, som vidladdes af så många andra olägenheter. Genom ett bifall till ifrågavarande lagförslag blefve nemligen fältet öppet för domaren att efter sin personliga öfvertygelse, obunden af lagens bud, fälla sina utslag. Visserligen skulle han i protokollet angifva de skäl, hvarpå slutet grundade sig, men dessa skäl kunde vara af huru lös beskaffenhet som helst.

hindrade, att han t. ex. byggde sin dom på den ena partens obestyrkta utsago eller på ett vittnesmål af ett sedermera jäfvigt befunnet vittne. Han kunde sålunda, utan att drabbas af ansvar, gifva sitt ja till de mest oberättigade anspråk eller lemna utan afseende fakta, som enligt nu gällande lagstiftning måste anses fullt bevisade. Faran härvid vore också i vårt land så mycket större, som de flesta af våra domstolar vore enmansdomstolar, vid hvilka det hufvudsakliga afgörandet hvilade i en enda persons hand. Först sedan en omorganisation i den rigtning egt rum, att nämnden erhållit större inflytande på beslutet, syntes det motionären, som om tillräcklig garanti vunnits mot missbruk af den fria bevispröfningen.

Motionären ville härmed visst ej påstå, att sådana olägenheter som de nu påpekade ovilkorligen skulle åtfölja denna lags antagande. Vår domarecorps vore lyckligtvis så samvetsgrann, att den nog i det stora hela äfven efter den fria bevispröfningens införande komme att redbart fylla sina pligter som rättvisans handhafvare. Men denna lag lade, enligt motionärens åsigt, en allt för stor magt i domarens händer, en magt, som åtminstone för vissa domare kunde medföra en lockelse till magtmissbruk. Frihet och sjelfständighet vore nödvändiga förutsättningar för att domstolarne skulle kunna med framgång skipa rättvisa, men allt för stor frihet kunde lätt skapa godtycke, och blotta skenet deraf borde undvikas.

För undanröjdande af olägenheter i ofvan antydda hänseende hemstälde därför motionären, att derest ifrågavarande kongl. lagförslag i öfriga delar hufvudsakligen af Riksdagen antoges, den bestämmelse måtte i lagen inrymmas, att, derest häradshöfding och nämnd äro af olika mening, häradshöfdingens mening blir gällande allenast i det fall, att med honom instämma tre af nämndens ledamöter.

Såsom af motiveringen till det föreliggande förslaget nogsammt framgår, har detsamma till hufvudsyfte att, utan genomgripande förändringar i vår nuvarande häradsrättsorganisation, i möjligaste måtto förebygga de olägenheter och vådor för rättssäkerheten, som enligt motionärens förmenande skulle uppstå, derest den fria bevispröfningens grundsats — såsom i en till innevarande Riksdag aflåten proposition föreslagits — komme att genom uttryckligt lagbud träda i stället för den nu stadgade s. k. legala bevispröfningen.

Förslag i liknande syfte hafva redan förut varit till Riksdagens pröfning hänskjutna. Vid 1894 års riksdag väcktes sålunda motion, åsyftande, jemte andra ändringar i rättegångsbalken, jemväl ändrad lydelse af 23 kap. 2 § nämnda balk, hvarigenom denna sistnämnda paragraf skulle komma att innehålla bestämmelse om utsträckt befogenhet för nämnden i vissa vid handläggning af mål inför häradsrätt förekommande frågor.

Sedan Riksdagen, med föranledande af lagutskottets utlåtande öfver berörda motion jemte åtskilliga andra motioner, jemväl åsyftande ändringar af nu gällande rättegångsbestämmelser, till Kongl. Maj:t aflåtit skrifvelse med begäran att förslag till lag angående bevisning inför rätta — hvilket förelagts 1893 års Riksdag till antagande — måtte ånyo för Riksdagen framläggas, blef i anledning af förstnämnda motion förslag i ämnet inom justitiedepartementet utarbetadt. Detta förslag innehöll den modifikation af nuvarande lydelsen af 23 kap. 2 § rättegångsbalken, att för så vidt minst tre fjerdedelar af nämnden voro från häradsrätt skiljaktige och om en mening ense, den mening skulle vara gällande. Förslaget i fråga blef emellertid vid granskning inom högsta domstolen enhälligt afstyrkt.

Då utskottet sådant oaktadt anser sig böra instämma i motionens syfte att vidga nämndens befogenhet, torde det befinnas nödigt att i korthet angifva skälen för denna utskottets ståndpunkt.

Utskottet vill då till en början erinra, att motionären ifrågasatt utsträckning af nämndens befogenhet endast för den händelse, att det af Kongl. Maj:t till antagande af innevarande Riksdag framlagda förslag till lag angående bevisning inför rätta varder af Riksdagen i hufvudsakliga delar antaget. Vid sådant förhållande torde därför den frågan vara för bedömande af motionen i främsta rummet afgörande, huruvida den fria bevispröfningens grundsats — hvarpå berörda lagförslag hvilar — kan anses kräfvat utsträckning af nämndens befogenhet. Utskottet vill i detta afseende uttala, att en dylik utsträckning visserligen ej är af något oundgängligt behof påkallad, då någon fara för missbruk af den fria bevispröfningen, med hänsyn till den samvetsgrannhet och opartiskhet, som af ålder utmärkt våra domstolar, ej torde vara att frukta, äfven om den nuvarande magtfördelningen inom häradsrätterna bibehölles. Detta hindrar emellertid icke, att det från lämplighets-synpunkt kan befinnas fördelaktigt att i någon mån utsträcka nämndens befogenhet. Derigenom torde nemligen betryggas den ostörda fortvaron af förtroende till häradsrätternas domslut, då det eljest kunde befaras att hos allmänheten misstanke om godtycke vid bevispröfningen uppstode.

Hvad vidare angår tillrädligheten af utsträckt befogenhet för nämnden, håller utskottet före, att några vådor för rättssäkerheten deraf ej skulle alstras. Äfven om nämnda befogenhet i någon mån vidgas, lærer förhållandet allt fortfarande såsom hittills blifva, att härads höfdingens mening i regel varder den afgörande och att sålunda endast undantagsvis nämnden kommer att diktera rättens beslut. Härför borgar ej mindre den lugna sans, som hittills utgjort ett utmärkande drag för nämndens verksamhet, än äfven den förökade ansvars känsla, som magt förökningen komme att hos nämnden ingjuta. Endast der verkligt grundad anledning till skiljaktighet mot härads höfdingens mening förefunnes, torde alltså, äfven med utsträckt befogenhet, nämnden komma att afgöra rättens utslag.

En annan fråga är, i hvad mån utsträckning af nämndens befogenhet må anses lämplig. Härutinnan kan utskottet ej biträda motionärens förslag. Derigenom skulle i flera fall, då t. ex. endast sju medlemmar af nämnden i måls afgörande deltaga, härads höfding erhålla endast utslagsröst och ett sådant afvägande af magtfördelningen emellan det lagfarna elementet och folkelementet inom härads rätterna kan ej anses riktigt.

Vid afgörande om det mest ändamålsenliga anordnandet af den utsträckta befogenhet för nämnden, som utskottet anser önskvärd, har utskottet därför ej ansett sig böra gå längre än ofvanberörda inom justitiedepartementet utarbetade förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, under förutsättning att lag angående bevisning inför rätta, hvarom utskottets utlåtande n:o 27 handlar, varder af Riksdagen antagen och af Kongl. Maj:t godkänd, ville, med föranledande af herr Folke Anderssons ifrågavarande motion, för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af 23 kap. 2 § rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 23 kap. 2 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

När dom å häradsting fällas skall, underrätte häradshöfding nämnden om saken och de skäl deri äro, så ock hvad lag i ty fall säger. Äro af nämnd minst tre fjerdedelar från häradshöfding skiljaktige och om en mening ense; gälle den mening, och svare de, som derom sig förenat, för dom sin. Eljest stånde vid det som häradshöfding rättvist pröfvar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1898.

Stockholm den 11 mars 1897.

På lagutskottets vägnar:

Carl B. Hasselrot.

R e s e r v a t i o n

af herrar *Fröberg*, *Lundström*, *Rudebeck* och *G. Andersson*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till motionen.

Herr *Ohlsson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
